

Журавлина школа

Володимир Титаренко

Свою відпустку я найчастіше проводжу на берегах Десни у старого лісника Федора Мусійовича Шелудька, який усе своє життя, з малих років і донині, прожив у лісі.

Тут біля піщаного берега гарно ловляться окуні, часом на спінінг може потрапити щука. Коли набридає рибалити, можна піти в ліс по гриби або переплисти Десну й гайнути на луки. А там привілля — особливо міському жителю. Навкруги ні душі. Лише річка, луки, озера, старий бір і синє бездонне небо.

На луках ростуть гриби — печериці. Їх тут дуже багато. Але місцеві жителі не вважають печериці за гриби, і їх ніхто не збирає.

Я охоче бродив по луках. І часом мені траплялися там журавлі — цибаті поважні птахи. Вони не боялися людей, хоча й остерігалися підходити досить близько. А коли сам починаєш наближатися, птахи злітають, але потім опускаються неподалік і знову починають пощипувати траву.

Якщо спостерігати спокійно, то можна гарно роздивитися цих довгоногих птахів. Оперення в журавлів сіре і здалеку здається трохи голубуватим. На крилах видно чорне пір'я, а навколо голови — вузькі білі смужки.

Журавель — рідкісний птах, не всюди тепер його зустрінеш, хоча ці птахи з давніх-давен живуть на нашій землі.

Журавлі — гарні й турботливі птахи. Вони весь час тримаються біля молодих. І, здається, щось їм радять, показують, навчають їх. Час від часу злітають у повітря, оглядають місцевість, проносяться над Десною і знову опускаються на луки, поважно міряють їх своїми цибатими ногами.

Якось наприкінці серпня, в неділю, ми переїхали з лісником на протилежний берег Десни і вирішили половити окунів у глибокому Кривому озері. Закинули вудки, посідали під невисокими вербами і чекаємо, коли клюне, зрідка перемовляючись. Та ось Федір Мусійович узагалі замовк. Ми сиділи метрів за двадцять один від одного. Я зиркнув у його бік і побачив, що він зовсім не дивиться на свій поплавок. Його увагу привернуло щось інше, там, далеко на луках. Не припиняючи наглядати за луками, лісник потягся за біноклем, якого за звичкою прихопив з собою, і приставив його до очей.

— Ого! — радісно вигукнув він. — А йди-но поглянь отуди...

І показав рукою у бік куща верболозу, що далеко виднівся на березі Десни. Я підійшов і взяв у нього бінокля.

— Там тупцює п'ятеро журавлів. Бачиш?

— Атож,— ствердно хитнув я головою.— Двоє великих — то, певно, батьки, а менші — діти.

— Вгадав. А що вони роблять?

Молодий журавель нерішуче тупцював біля якоїсь довгої смужки. Нарешті він

схопив її своїм міцним дзьобом, круто вигнув довгу шию і підкинув смужку вгору. Лише тепер я роздивився, що то був вуж, чималий, але вже неживий. Що ж птах робить з ним? Хоче з'їсти? От дивина! Я знав, що журавлі живляться зерном, траву їдять. А ще — комах, черв'яків та дрібних земноводних, рибок. А тут плазун... Вуж упав на землю. Птах знову щосили клюнув його. І так кілька разів — підкидав і клював. Нарешті птах, мабуть, стомився, кинув вужа, а сам забрів у воду й заходився полоскати свого дзьоба. До вужа підійшло друге журавлення і теж почало підкидати плазуна.

Я довго спостерігав за журавлями, а потім сказав лісникові :

— Бавляться птахи... Адже бавитися вони вміють. Я чув, що журавлі вправно камінцями жонглюють. А тут мертвий вуж...

— Отож-бо й воно! Вуж, плазун... Я теж був такої думки, що бавляться, а зараз починаю інакше мислити. Усе я бачив — он скільки отут на Десні живу! — і журавлині танці, і залицання їхні, і всякі інші вихиляси-викрутаси. А тут і таке побачив. Ні, не бавляться вони, а вчаться. Це, так би мовити, школа їхня, журавлина.

— Яка ж це школа? — заперечив я. — Користі ніякої з такого навчання. Бавляться, звичайно. А підкидати камінчики чи неживого вужа — різниці в тім не бачу...

— Та, мабуть-таки, різниця є. Ти пильніше придивися...

І я знову придивлявся. Молодий птах все ще високо підкидав вужа, потім щосили бив дзьобом.

— Збагнув? — запитав лісник. — Утямив?

— Нічого не збагнув і нічого не втямив!

Лісник задоволено посміхається, радіє, що загнав мене на слизке.

— І птахи, і звірі так собі нічого не роблять, хоча часом, звісно, й бавляться. Але й бавлячись, вони чомусь навчаються. А тут не забавка. Це наука, і для цієї науки, мені здається, є важлива причина. Я так собі мислю: куди на зиму птахи ці відлітають? В південну Африку та Індію, поселяються на берегах теплих річок. А там отруйних змій аж кишить. От хочеш чи не хочеш, а мусиш уміти боронитися від такого небезпечного ворога. І молоді журавлі й навчаються цьому на рідній землі. Не навчишся зараз, то там, на чужині, пізно буде вчитися. Можна і без їжі залишитися, можна легко й головою накласти. Отруйну змію треба вміти вполювати, я так собі міркую.

А чи правильно міркував Федір Мусійович, хто його знає. Може, й правильно. Бо, справді, яка потреба журавлям займатися такими забавками?

Лісник трохи помовчав, чекаючи на мою відповідь, і сховав бінокль у потертий футляр.